

Asia: VN/20217/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaalilain muuttamisesta - luonnos

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä huomiota esitysluonnoksessa olevasta ehdotuksesta laitosäänestyksen järjestämisestä varusmiespalvelusta suorittaville äänioikeutetuille?

Onko teillä muita huomioita esitysluonnoksesta?

Demo Finlandin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi vaalilain muuttamisesta

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finland kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle koskien vaalilain muuttamista siten, että vaaleissa toimitettaisiin laitosäänestys Puolustusvoimien varusmieskoulutusta antavien joukko-osastojen varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä.

Pidämme esityksen pääasiallista sisältöä erittäin kannatettavana ja katsomme sen parantavan varusmiesten äänestysmahdollisuuksien tosiasiallista toteutumista. Esitys tukee hyvin nuorten äänestysaktiivisuutta ja lisää merkittävästi varusmiespalvelusta suorittavien henkilöiden yhdenvertaisuutta vaaleissa. Kuntavaaleissa 2021 laitosäänestys toimitettiin ensimmäistä kertaa myös varuskunnissa väliaikaisen lain perusteella. On myönteistä, että varuskuntien laitosäänestystä ehdotetaan nyt pysyväksi toimintatavaksi. Lisäksi pidämme tärkeänä, että lakimuutos toteutetaan nopealla aikataululla huomioiden tammikuussa 2022 järjestettävät aluevaalit.

Demo Finland toimii Suomessa demokratiatuen asiantuntijana. Näemme tärkeänä, että esityksen perusteluissa on esitetty vaalitarkkailijoiden pääsyä vaalipaikalle turvallisuusnäkökulmat huomioon ottaen. Demo Finlandin vuonna 2020 tekemässä vaalitarkkailua koskevassa selvityksessä todetaan, että vaalitarkkailu vahvistaa demokraattisia instituutioita, lisää yleisön luottamusta vaaliprosesseihin ja auttaa ehkäisemään vaaleihin liittyvää häirinnän uhkaa. Varuskuntien laitosäänestyksessä tapahtuvalle vaalitarkkailulle onkin syytä laatia selkeät ja läpinäkyvät ohjeistukset.

Lopuksi korostamme, että nuorten äänestysaktiivisuuden tukeminen vaatii pitkäjänteisiä toimia. Äänioikeudesta ja vaaleista tulee tiedottaa riittävästi varusmiespalvelustaan suorittaville nuorille. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta pitää vahvistaa opetuksessa ja suomalaisten puolueiden tulee omalla toiminnallaan tukea nuorten osallistumista demokratiassa.

Taustatietoa nuorten äänestämisestä

Demo Finland, kaikkien eduskuntapuolueiden nuorisojärjestöt ja asevelvollisten edunvalvontajärjestö Varusmiesliitto julkaisivat yhteisen kannanoton varusmiesten äänestysoikeuksista syksyllä 2020. Kannanotossa nostimme esille, että varusmiespalvelus hankaloittaa varusmiesten äänestysmahdollisuuksia erityisesti silloin, kun varusmies on palveluksessa varsinaisena vaalipäivänä. Pitkät etäisyydet ennakoöäänestyspaikoille sekä lyhyet ilta- ja viikonloppuvapaat hankaloittavat äänestysmahdollisuuksia. Äänestyspaikkojen tuominen lähelle varusmiehiä on konkreettinen ja toimiva tapa edistää varusmiesten poliittisten oikeuksien toteutumista.

Puolustusvoimien mukaan suurin osa varusmiespalvelukseen astuvista henkilöistä on noin 20-vuotiaita. Tilastojen valossa varusmiesikäisten miesten äänestysaktiivisuus on selvästi matalampaa kuin samanikäisten naisten. Kuntavaaleissa 2021 18–19-vuotiaiden miesten äänestysprosentti oli 34,5 % ja saman ikäryhmän naisten 44,0 %. 18–19-vuotiaiden miesten äänestysprosentti oli noin 9,5 prosenttiyksikköä naisten äänestysprosenttia matalampi. Eduskuntavaaleissa 2019 ero 19- ja 20-vuotiaiden nuorten miesten ja naisten äänestysaktiivisuuden välillä oli yli 10 prosenttia. Nuorten äänestysaktiivisuus on yleisesti erityisen matalaa kunta- ja europarlamenttivaaleissa. On myös huoli, että tulevissa aluevaaleissa nuorten äänestysaste jää koko väestöä matalammalle tasolle.

Yksi tapa nuorten äänestysaktiivisuuden lisäämiseen on äänestämiseen helppouteen panostaminen. Vuoden 2019 Eduskuntavaalitutkimus nostaa esiin, että joustavien äänestysmahdollisuuksien turvaaminen luo paremmat edellytykset yhdenvertaiselle poliittiselle osallistumiselle. Demo Finland katsoo, että esitetty vaalilain muutos kaikkiaan madaltaisi varusmiespalvelustaan suorittavien henkilöiden kynnystä äänestää vaaleissa.

Lisätietoja:

Gary Klaukka

Vt. toiminnanjohtaja

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finland

Virva Viljanen

dialogiasiantuntija

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finland

Viljanen Virva

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö Demo ry